

Udvandring fra Danmark til New Zealand 1830-1930

Historien om Kaj Topp

Del 1

Jørn Dietrich, februar 2024

Indhold, del 1

- Kilder til dansk udvandring til New Zealand
- Udvandring til New Zealand
- Ditlev Gothard Monrads udvandring med familie
- Lidt statistik om dansker i New Zealand 1850-1926
- Den oprindelige befolkning, Maorierne
- Historien om Kaj Topps udvandring
- Pause

Slægtsforskeren september 2022

I artiklen fortælles om, hvordan et fotografi i et gammelt familiefotoalbum via slægtsforskning i hjemlige arkiver og søgning på forskellige hjemmesider fra Danmark, England, Frankrig og New Zealand førte til historien om en hemmelig forlovelse, en ung mands udvandring til New Zealand og senere deltagelse i 1. Verdenskrig, hvor han endte sine dage i en skyttegrav i Nordfrankrig. Artiklen er udarbejdet på baggrund af et tilsvarende længere kapitel i bogen *Proprietæren fra Smidstrupgård - Historien om Niels Christensen og Oline Thidemann og deres børn*, udgivet i april 2022.

HVAD ET FOTOGRAFI KAN FORTÆLLE

Af Jørn Dietrich
Parkvej 18, 2830 Virum
jdparkvej18@gmail.com

I forbindelse med indsamling af materiale til en bog om min morfars slægt i Smidstrup lånte jeg nogle gamle fotoalbums af mine to kusiner. De havde arvet dem omkring 1980, da den sidste af min morfars tre ugifte søstre døde. Der var ikke nogen, der interesserede sig for de gamle billeder, men heldigvis gemte kusinerne dem, og nu så fotografierne dagens lys efter at have ligget gemt og glemt i mange år. Jeg var interesseret i billeder af min morfar, hans søskende og forældre, og heldigvis var der mange billeder af dem fra perioden ca. 1865 til ca. 1930.

Kaj Topp 1910 på høstarbejde på Smidstrupgård

I et fotoalbum sad et fotografi af en ung mand siddende på en "aflægger" (en maskine, som skærer kornet og lægger det i bundter, som herefter manuelt skal bindes til neg). Under billedet er skrevet "Kaj Topp 1910, Smidstrupgård". Da jeg bladrede videre i albummet, var der flere billeder af Kaj. På et meget utydeligt billede sidder han på en bænk sammen med min morfars søster, Udda. De sidder tæt sammen. Udda læner sig ind mod Kaj og holder ham i hånden. Kaj har fint tøj på, slips og jakke, og i knaphullet sidder en blomst. På skødet ligger gårdens hund. Under billedet står der "Udda og Kaj, 1910". Jeg tænker, at billedet er taget under en fejring, måske af en familiebegivenhed på gården. Et tredje billede er et fotografi af Kaj, hvor han sidder med et fotografi af Udda i hånden. Bagpå har han skrevet "En glædelig jul til dig min kære lille Udda fra din Kaj. Juleaften 1910". Skrev man dengang "Min kære lille Udda" og "din Kaj", hvis der blot var tale om en venskabsforhold? Det tror jeg ikke.

Jeg spurgte min kusine, om hun vidste, hvem Kaj var. Ja, han var Uddas forlovede, der døde i 1. Verdenskrig. Det lød

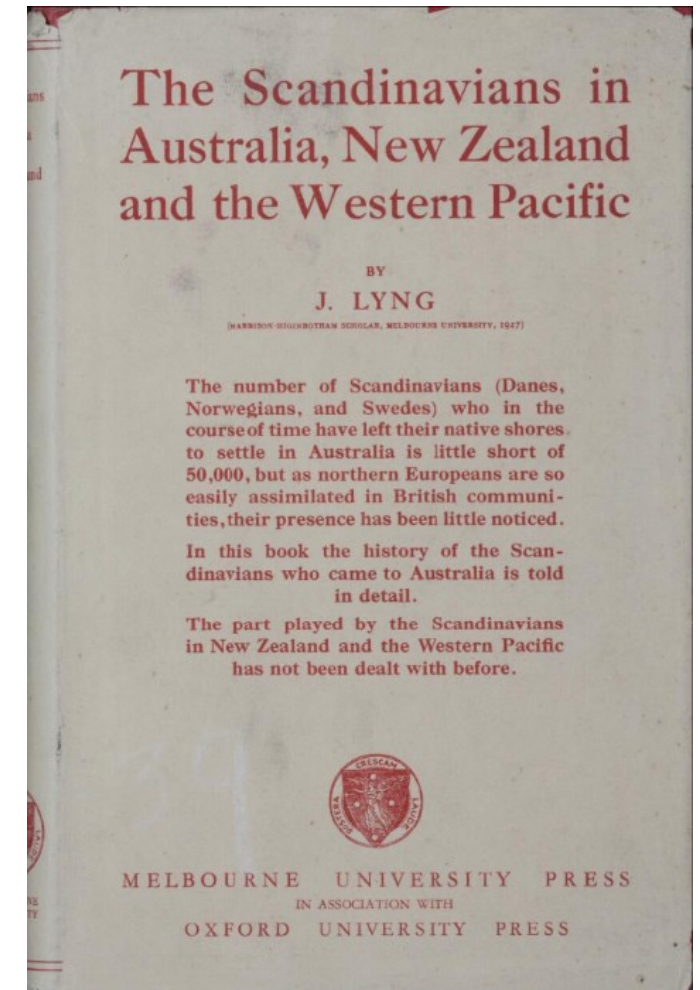
Udda og Kajs hemmelige forlovelse i 1910

The Scandinavians in Australia, New Zealand and the Western Pacific

Jens Lyng, 1927

- Jens Lyng er født 16 April 1868 i Hasle ved Århus. Døde i 1943 i Victoria, Australien.
- emigrerede til Melbourne i 1891.
- Han var meget involveret i de skandinaviske samfund i Melbourne
- Han blev britisk statsborger i 1900.

Georg Conrad Petersen, Forrest Homes, The story of the Scandinavian settlements in the Forty Mile Bush, New Zealand, 1956. (oversat til dansk med titlen Urskovshjem, 1976, Slægtsforskernes Bibliotek)

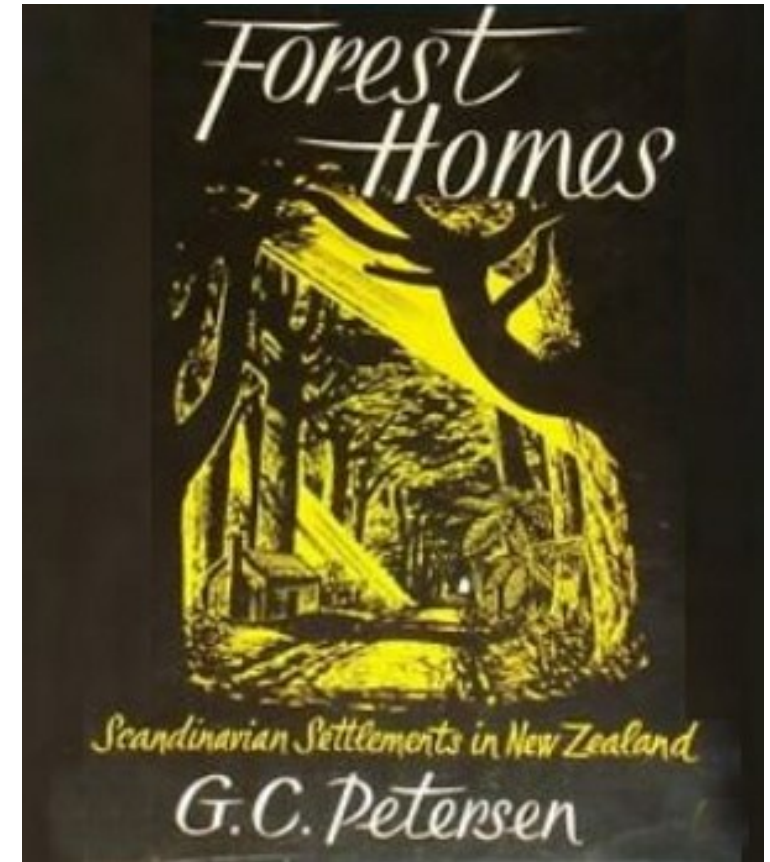
Han blev født i NZ 19. juni 1900 af danske forældre Jens Peter Petersen og Anna Katrine Nielsen. Han døde i 1978.

G. C. Petersen: D. G. Monrad and his New Zealand Descendants, 1965.

Frederik Nørgaard: D. G. Monrad, 1918

<https://thumbnailer.digitalnz.org/?src=https%3A%2F%2Flibrary.techs.co.nz%2Fpicturewairarapa%2F97-151-031.jpg>

<https://knowledgebank.org.nz/wp-content/uploads/node/32487/images/ForestHomes.jpg>

Udvandring til New Zealand

- De første danskere var hvalfangere i 1830-40'erne.
- 1840 blev New Zealand engelsk koloni og man begyndte at annoncere efter indvandrere.
- omkring 1850-60 indvandrede de første danskere.
- I 1860'erne opdagede man guldforekomster på Sydøen, hvilket medførte øget dansk indvandring.
- Mens man gravede guld på Sydøen krigedes indvandrerne med Maorierne på Nordøen.
- I 1867 var der omkring 250 danskere i NZ, mange fra Nordslesvig.
- I 1870-80 regeringsprogram til fremme af indvandring. Der bygges veje og jernbaner.
- I perioden 1860-1930 indvandrede ca. 5.000 danskere.

From the album: Views of New Zealand Scenery, ca. 1875, James Bragge

https://www.aratoi.org.nz/sites/default/files/inline-images/Ecatahuna%20%5BEketahuna%5D%2C%20The%20Forty%20Mile%20Bush_BODY.jpg

Tree Hunters

https://cdn5.nzgeo.com/2021/02/168_TreeHunters_06-600x400.jpg

Five Mile Avenue, ved Carterton, 40 Mile Bush, James Bragge, 1875

<https://nzhistory.govt.nz/files/styles/fullsize/public/images/james-bragge-5-mile-ave.jpg?itok=AiTrXk7G>

Indvandrerne påvirkning

Landskabet og skoven

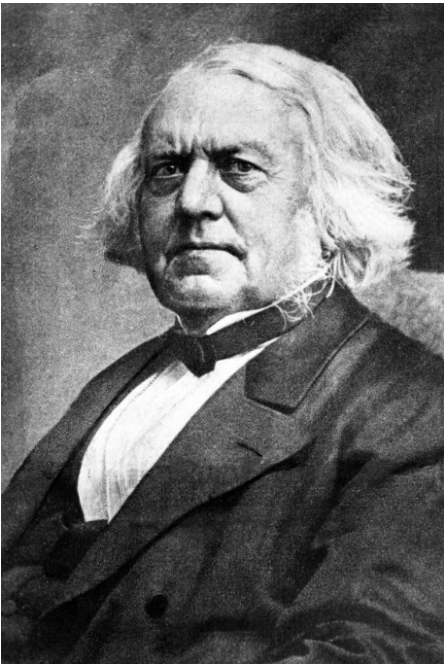
Maorierne

Kiwi fuglen (og det øvrige fugleliv)

The Square Kauri. Ca. 1.200 år. Coromandel Peninsula.

Ditlev Gothard Monrad

Ditlev Gothard Monrad udvandrede i 1865 med sin familie og nogle unge mænd som de første af nogle få hundrede danskere.

De tog toget til Korsør, herfra til Lybæk videre til Hamborg hvorfra turen gik til London, hvor de blev i to uger for at købe udstyr.

Monrads sønner i New Zealand

Johannes Monrad (1849-1915)

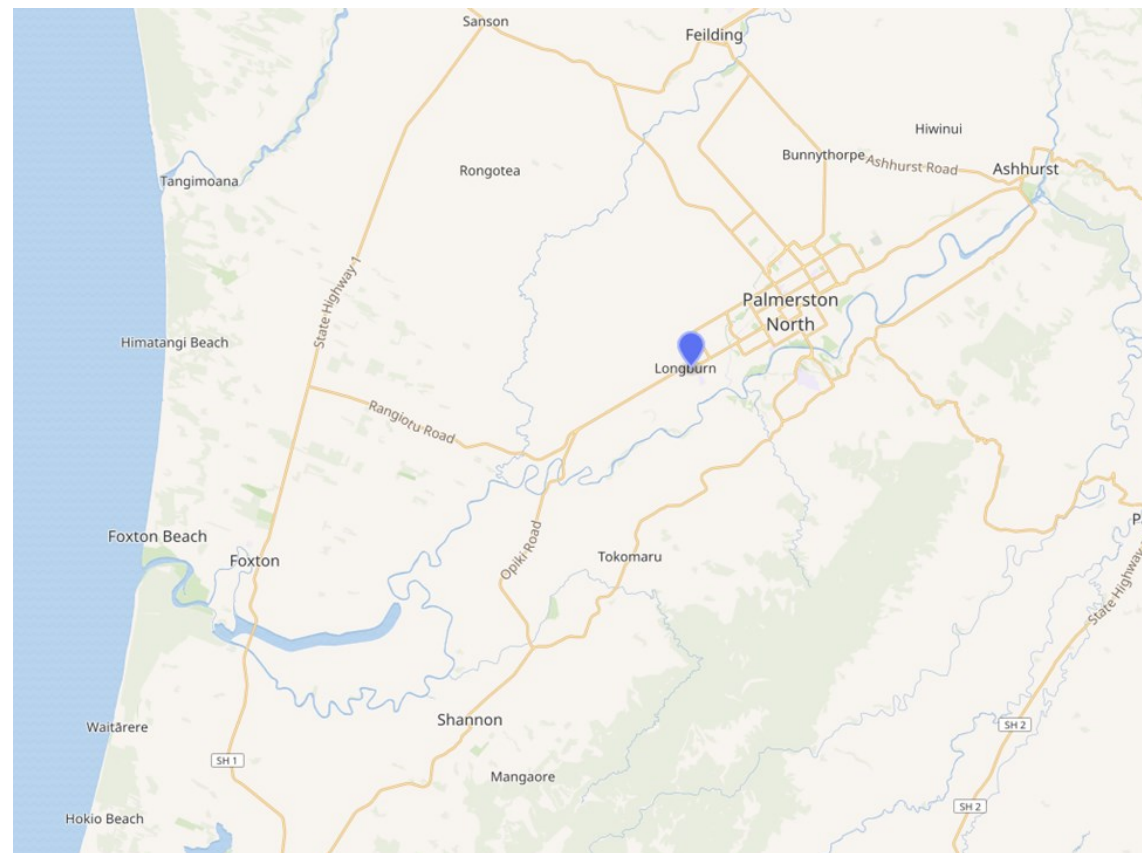
Viggo Monrad (1842-1923)

Afsejlede med sejlbåden Victory 14.12.1865
fra London og ankom 25.3 Lyttelton Harbour
ved Christchurch.

Herfra sejlede de med et mindre skib til
Wellington.

Boede først i Nelson, derpå i Wanganui mens
sønnen Johannes og Gotfred Heie undersøgte
områderne.

Johannes Monrad og Gotfred Heie undersøgte forskellige områder på Sydøen og derpå Nordøen. Sejlede op ad Manawatu River og fandt et passende sted som de kaldte stedet Karere, som på maori-sprog betyder budbringeren. Hjemme igen i Nelson anbefalede de, at Monrad skulle købe 482 acres land/skov, svarende til 193 ha.

Det første hus i Karere. Til højre den første lerklinede hytte. 1867

https://ndhadeliver.natlib.govt.nz/delivery/DeliveryManagerServlet?dps_pid=IE511828&dps_custom_att_1=emu

Her boede familien Monrad (1867 - 1868) og derefter sønnen Viggo (1868 - 1885). Veranda og tilbygninger tilføjet omkring 1880. De sidste beboere var Viggos to sønner, Ditlev og Oscar. Huset brændte ned i 1889.

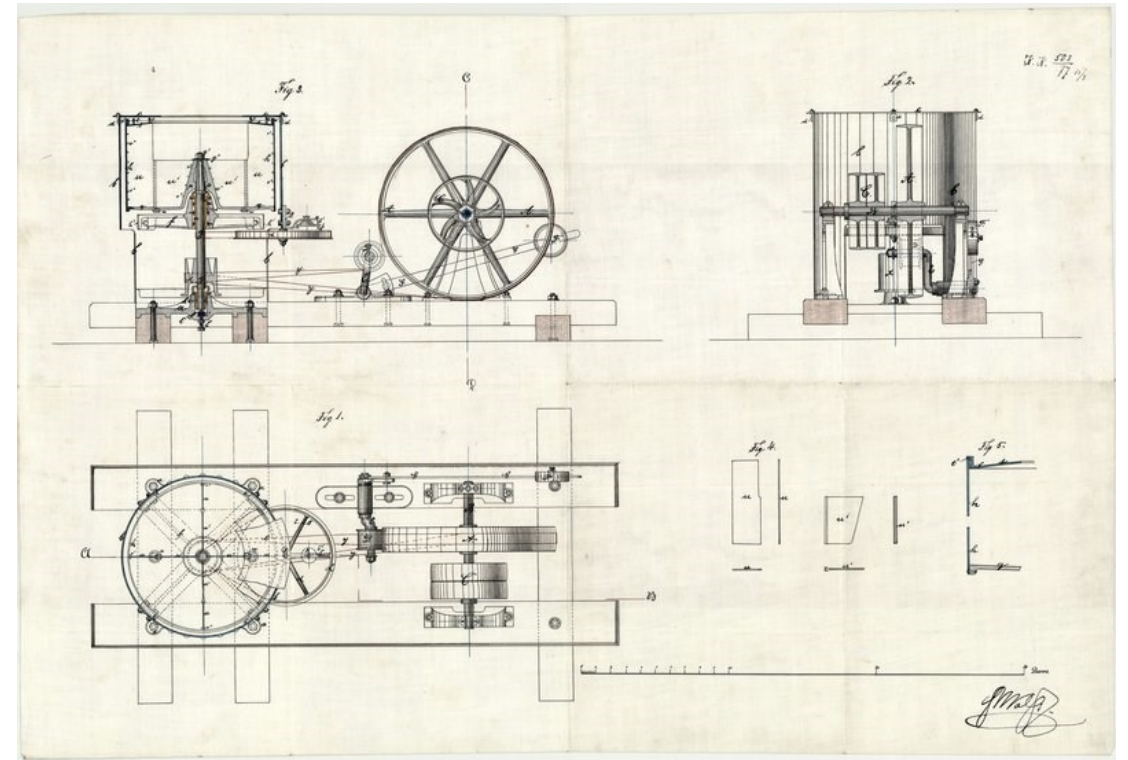
Fra venstre: Frk. McAlister; Thekla Monrad; Olga Monrad, Viggo's hustru; Oscar Monrad; Harold Monrad; fru Johannes Monrad med tre af sine børn. (Fra description on digitallibrary.palmerstonnorth.com)

Mændenes skæbne

- Viggo Monrad (1842-1923) blev i NZ. Da hans kone døde i 1884 rejste han hjem året efter. To af hans sønner, Ditlev og Oscar, rejste tilbage til NZ hvor deres slægt endnu lever.
- Johannes Monrad (1849-1915) blev i NZ. Rejste hjem og blev gift i 1872. Tog tilbage i 1878 og havde en centrifuge til smørproduktion med. 1884 var han med til at åbne det første andelsmejeri. 1885 tog han til USA, hvor han blev mejeriekspert og fik uvurderlig betydning for amerikansk mejeribrug. 1907 tog han tilbage til DK.
- Gotfred Heie druknede i Manawatu floden i slutningen af december 1866, 31 år gammel

Danskeres betydning i New Zealand

- Danske indvandrere fik stor betydning for udviklingen New Zealands andelsmejerier.
- Smør blev det overvejende produkt efter indførelsen af centrifugen og dannelse af andelsmejerier.
- Der var en del danske mejerister der udvandrede til NZ og blev bestyrere.

Patenttegningen af mælkecentrifugen fra Maglekilde Maskinfabrik. 1878.
Rigsarkivet

Dansk indvandring i New Zealand 1878-1926

år	mænd	kvinder	I alt
1878	1437	788	2225
1886	1471	761	2232
1896	1373	752	2125
1906	1526	751	2277
1916	1523	759	2282
1926	1264	583	1847

Antal danskere i NZ folketællinger

Ca. 80 % af danske
indvandrere bosatte sig på
Nordøen

Provinser i NZ

Province	1878	1921
Auckland	345	1,273
Taranaki	119	217
Wellington	1,307	1,413
Hawke's Bay	1,056	587
Marlborough	79	40
Nelson	210	134
Westland	235	73
Canterbury	647	321
Otago	496	309
Total	4,600	4,367

Antal skandinaver i NZ

Kilde: Jens Lyng, 1927

Folketælling 1911:

Maorierne ca. 50.000

Birthplaces	Population	Percentage	Population increase or decrease
New Zealand	702,779	69.74%	+15.92%
Totals, overseas-born	305,689	30.26%	–
 England	133,811	13.28%	+14.80%
 Scotland	51,709	5.13%	+8.25%
 Ireland	40,958	4.06%	–3.53%
 Wales	2,206	0.22%	+2.89%
Australia, Tasmania, and Fiji	50,693	5.03%	–
 Other British Possessions	4,570	0.46%	–
Total British	986,726	97.92%	–
 Germany	4,015	0.40%	–3.80%
 Denmark and Possessions	2,262	0.22%	–0.65%
Other European countries	55	–	+19.56%
 United States of America	1,400	0.13%	+21.10%
 China	2,611	0.25%	+0.34%
At sea	1,392	0.14%	+11.80%
Birthplaces not stated	779	–	+65.04%
Total for specified birthplaces	1,007,689	–	+13.46%
New Zealand	1,008,468	100.00%	▲ 13.49%

Maorierne, Den oprindelige befolkning

- I ca. 800-tallet blev NZ befolket fra det østlige Polynesien.
- Ved briternes ankomst begyndelsen 1800-tallet ca. 150.000.
- Talrige konflikter indbyrdes og med indvandrerne reducerede maorierne til ca. 40.000.
- 1840: Traktat hvor maorierne overlod landet til UK.
- Massiv opkøb af jord medførte oprør og krige 1858-1865.
- 1865: Maorierne opgav og fik konfiskeret store dele af deres jord.
- I dag tæller maorierne omkring 700.000 og har ca. 4-5 % af landet tilbage.
- Kilde: Den Store Danske

6. Oktober 1769: James Cook gik i land på sydspidsen af Nordøen, 127 år efter Abel Tasmann gik i land i Golden Bay på Sydøen

https://mydailyselfmotivation.com/img/images_1/10-ways-the-maori-made-life-hell-for-the-new-zealand-colonials_2.jpg

Maorierne, den oprindelige befolkning

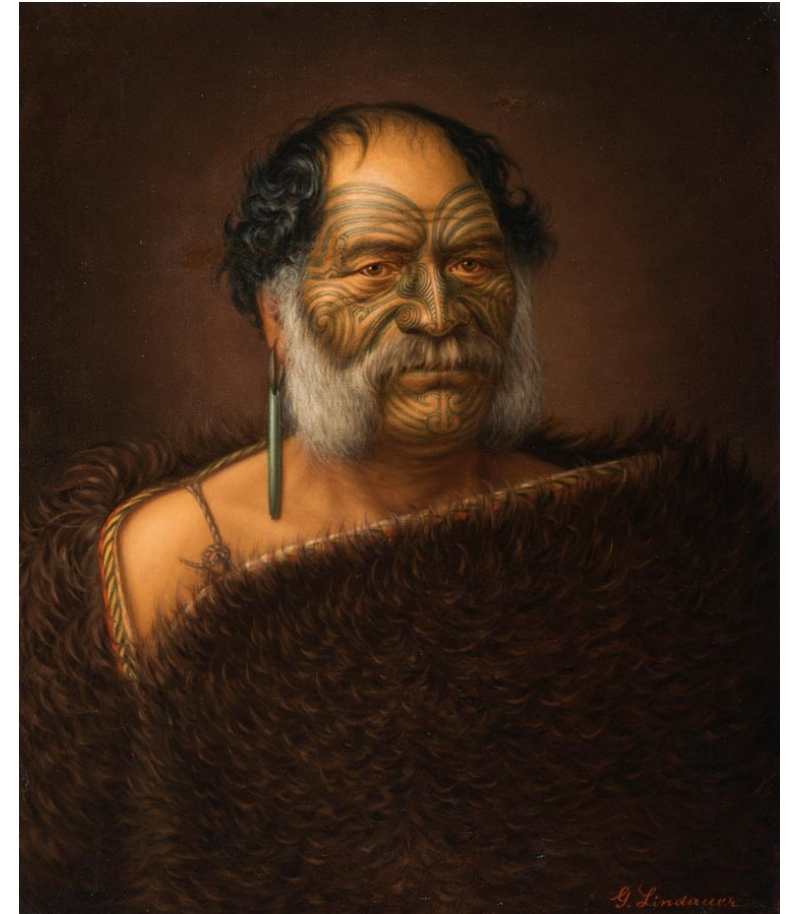
Maori-familie foran deres traditionelle hus. Slutn. 1800-tallet

<https://www.aratoi.org.nz/virtual-aratoi/2020-06/james-bragge-photographer>

Maori krigere

Monrad-familien blev gode venner med den nærliggende maori-stamme.

Høvding Hōri Kīngi Te Ānaua, omkring 1860'erne

Historien om Kaj Topps udvandring

Kaj Topp kom til Smidstrupgård i 1910

Kaj Topp på en aflægger, Smidstrupgård 1910

Familien Christensen, pinsen 1911

Smidstrupgård 1908

Her mødte han de fem smukke
søstre i alderen 15-20 år.

Moderen Oline Thidemann med sine fem døtre, 1912

- Kaj er født 12. maj 1891 i København som nr. to af fire børn.
- Faderen Georg Topp er fra Hjørring. Uddannet som apoteker. Var bestyrer på flere apoteker i København og Jylland.
- Moderen hed Abel Cathrine Færch fra Ålborg.
- I 1906 kom Kaj i tømrerlære i Ålborg hos sin morbror tømrermester Carl Peter Færch.
- 1911 flyttede faderen med familie til Hornslet. Her var han bestyrer på apoteket til sin død i 1918.

Sommeren 1911 bliver
Udda og Kaj forlovet

En glædelig Jul
til dig min kære
hils Udda, fra din
Kaj
Juli 1910

Pause